

territorial communities both land within cities, towns and villagers as well as outside of settlements. In particular, land legislation of Ukraine has to provide priority of communal ownership rights to land within territories of cumulated territorial communities by the way of: a) passing of majority of state land outside of settlements into communal ownership of cumulated territorial communities; b) installment by legislation legal presumption of belonging to cumulated territorial community of any land within its territory if neither state nor any private person has registered ownership rights to such land. Besides, the legislation has to be added by legal provisions which define authority regarding implementation of communal ownership rights to land by both radas of cumulated territorial community and its executive committee.

The main directions of improvement of land legislation of Ukraine are defined in the view of decentralization of land management authorities of power bodies in the sphere of land relations. The author of the article proves that these directions are as follows: 1) providing self-government bodies of cumulated territorial communities – its radas (councils) with authority on planning use and protection of all lands within a community's territory, including communal, state-owned and private lands; 2) organization of consolidation of agricultural and other lands within of its territory; 3) collecting taxes from all lands on its territory and including of all land tax income to the budget of cumulated territorial community, as well as giving to radas of cumulated territorial communities an exclusive rights to install exemptions from paying land taxes and lease payment for communal land; 4) providing self-government bodies of cumulated territorial communities with authority to conduct monitoring of all lands as well as authority to control land owners and land users regarding following them to requirements of land, urban development and ecological legislation of Ukraine. Thus, decentralization of land management authorities of power bodies with passing big amount of authorities in the sphere of land relations to cumulated territorial communities as main chain of local self-government dramatic renewal of the institute of public ownership to land in Ukraine.

Key words: *land, territorial communities, power bodies, law, land authority, decentralization.*

УДК 349.6, 323.2

А. М. ГУРОВА,
кандидат юридичних наук

АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ КОСМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ МІНІМІЗАЦІЇ КОСМІЧНОГО СМІТТЯ

На основі концепції аналізу публічної політики, розробленої П. Кньопфелем, досліджується сучасний стан публічної політики України щодо мінімізації засмічення навколишнього космічного простору. На прикладі трьох сфер втручання публічних суб'єктів у поведінку приватних з допомогою різного роду правових механізмів виявляються пріоритетні завдання та проблемні аспекти їхньої діяльності, які становлять підґрунтя для окреслення напрямів вдосконалення політики у досліджуваній сфері.

Ключові слова: *публічна політика, сфера втручання, група-мішень, політико-адміністративна структура.*

Гурова А. М. Анализ публичной политики Украины в сфере космической деятельности на примере минимизации космического мусора

На основе концепции анализа публичной политики, разработанной П. Кньопфелем, исследуется современное состояние публичной политики Украины относительно ми-

нимизації засорення окологземного космічного пространства. На прикладі трьох сфер втручання публічних суб'єктів в поведінку приватних з допомогою різного роду правових механізмів виявляються пріоритетні задачі і проблемні аспекти їх діяльності, що становлять основу для визначення напрямків удосконалення політики в досліджуваній сфері.

Ключевые слова: публічна політика, сфера втручання, група-мішень, політико-адміністративна структура.

Hurova A. Public policy analysis in the sphere of space activity of Ukraine on the example of mitigation of space debris

On the basis of the concept of public policy analysis developed by P. Knoepfel, the current state of public policy of Ukraine is being studied in order to minimize the littering of near-Earth space. By the example of the three areas of intervention of public entities on the behavior of private individuals through various types of legal mechanisms, the priority tasks and problem aspects of their activities are identified, which formed the basis for outlining the directions of policy improvement in the field of this study.

Key words: public policy, sphere of intervention, target group, political- administrative actores.

Космічна галузь господарювання наразі вступила в процес суттєвих перетворень задля виведення її зі стану стагнації, результату попередньої політики у цій сфері. Розв'язання проблем, згідно із положеннями концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2018–2022 рр., планується шляхом гарантованого бюджетного фінансування пріоритетних напрямів космічної діяльності, запровадження державно-приватного партнерства та забезпечення інвестиційної привабливості підприємств космічної галузі¹. Водночас, як слушно зазначає голова Державного космічного агентства (далі – ДКА) України П. Г. Дегтяренко, ефективній реалізації космічної програми повинно передувати формування космічної політики України з відображенням цілей та пріоритетів у цій сфері².

Формування політики є досить складним багатаспектним процесом, який потребує чіткої та послідовної концепції, яка ґрунтується на наукових засадах. Таким критеріям відповідає концепція аналізу публічної політики, запропонована Пітером Кньопфелем, професором публічного управління і сталого розвитку Лозанського університету (Швейцарія), яку він розробляв разом із Н. Р. Малишевою. Зміст цієї концепції можна коротко охарактеризувати у такий спосіб. Публічна політика розглядається як сукупність рішень і діяльності, що витікає із постійної взаємодії між публічними і приватними дійовими особами, поведінку яких визначають ресурси, які є у їхньому розпорядженні, загальні інституційні правила і спеціальні норми. Базовими категоріями цієї концепції, є: 1) дійові особи, які за роллю у реалізації політики поділяються на: політико-адміністративну структуру (суб'єкти реалізації політики), групи-мішені (ті, на яких спрямована політика) та кінцевих користувачів (суб'єкти, що отримують користь від її реалізації); 2) інституційні правила, які утворюють правове поле держави загалом, або, які діють тільки в межах окремих публічних політик; 3) ресурси (право, час, довіра, інфраструктура та інші); 4) продукти публічної політики: політичне визначення публічної проблеми, політико-адміністративна програма та структура план дій, акти впровадження, оцінка³.

Метою цього дослідження буде відобразити стан публічної політики у сфері космічної діяльності України, керуючись методологічним підґрунтям зазначеної концепції. Водночас, оскільки відобразити космічну політику загалом у межах окремої публікації не вбачається реальним, в цій статті увага буде зосереджена на досить важливому, на думку автора, сегменті цієї політики, охороні навколосемного космічного простору (далі – НКП) від засмічення.

Про публічну політику у відповідній сфері можна говорити виключно тоді, коли певна проблема визначається як публічна і є предметом політичного обговорення. Засмічення НКП визнається владно-адміністративними структурами України, що впливає зі змісту попередніх комісних програм, виступів делегацій України на засіданнях Комітету ООН з космосу та участі ДКА України у засіданнях Робочої групи держав СНД щодо співробітництва та координації роботи з розробки систем видалення космічного сміття. Не зважаючи на те, що в Концепції космічної програми на 2018–2022 рр. мінімізація засмічення НКП як окремий напрям перспективної діяльності не визначена⁴, все ж положення про необхідність участі України в регламентуванні та плануванні космічної діяльності на глобальному рівні через Міжагентський координаційний комітет з космічного сміття, дає підставу тлумачити цю публічну проблему як життєздатну для її вирішення на рівні публічної політики.

Оскільки перший етап формування публічної політики, тобто внесення до політичного порядку денного, передбачає розроблення схем для майбутнього втручання, так званих гіпотез причинності, спробуємо їх визначити, ґрунтуючись на наявному інституційному механізмі, і вже на цій підставі відобразити перспективні напрями їхнього вдосконалення.

Космічна діяльність за законодавством України визначена через такі види: 1) наукові космічні дослідження; 2) створення та застосування космічної техніки; 3) використання космічного простору. Відповідно в їхніх межах окреслюватимуться сфери втручання публічної політики щодо мінімізації засмічення НКП.

1. Сфера втручання. «Розробники космічних технологій»

Політичною дефініцією публічної проблеми є незадоволення суб'єктів космічної діяльності та її вигодонабувачів неефективністю інновації космічної галузі господарювання, внаслідок чого створюються умови для утворення космічного сміття з космічного устаткування, щодо якого не передбачені заходи його мінімізації.

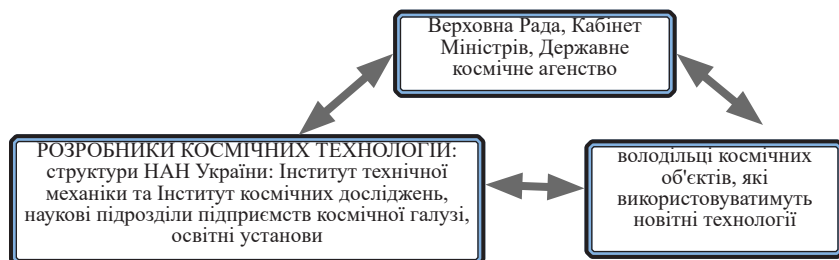
Отже, **гіпотеза причинності** формулюватиметься так: «мінімізувати засмічення НКП можна внаслідок інновації технологій у цій сфері».

Групою мішенню в цьому випадку можна визначити розробників космічних технологій щодо матеріалознавства, ракетобудування Інститут космічних досліджень, Інститут технічної механіки Національної академії наук (далі – НАН) України, наукові підрозділи підприємств космічної галузі, навчальні установи, наприклад, Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Оскільки групами мішенями мають виступати лише приватні суб'єкти, адже в протилежному випадку реалізовуватиметься не публічна, а інституційна політика, надамо кілька аргументів щодо приватного характеру груп мішеней публічної космічної політики в Україні. Відповідно до ст. 4 Закону України

«Про підприємництво» діяльність, пов'язана із розробленням, випробуванням, виробництвом та експлуатацією ракет-носіїв, у тому числі з їхніми космічними запусками із будь-якою метою, може здійснюватися тільки державними підприємствами та організаціям⁵. Для прикладу, відповідно до статуту Конструкторського бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля, воно засноване на державній власності та належить до сфери управління ДКА України, проте реалізує свою господарську (підприємницьку) діяльність як для задоволення державних та суспільних, так і власних потреб в товарах, послугах та технічній продукції високої якості та з метою отримання прибутку, самостійно несе відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах наданого йому майна, має право укладати договори, набувати майнових та немайнових прав⁶. З цього випливає, що Конструкторське бюро «Південне» самостійно відповідно до наявних у нього виробничих потужностей визначає напрями своєї господарської діяльності, зокрема й розробку інноваційних технологій, таких як декілька пасивних та активних систем видалення космічного сміття⁷.

Крім цього, не зважаючи на те, що НАН України згідно зі ст. 17 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність»⁸ та ст. 3 Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнових комплексу»⁹ заснована на державній власності і є державною організацією, створеною як неприбуткова установа, по-перше, вона є самоврядною, що передбачає самостійність у визначенні тематики наукових досліджень та науково-технічних розробок, по-друге, її фінансування здійснюється, в тому числі, за рахунок не бюджетних джерел не заборонених законом. Прикладом такої самостійної діяльності є участь Інституту технічної механіки НАН України у проєкті щодо безконтактного видалення космічного сміття з допомогою електромагнітного лазера (LEOSWEEP), фінансованого в межах 7 рамкової програми Європейської наукової ради¹⁰. Вказане свідчить про виконання цією публічною інституцією не публічних функцій, а переслідування інтересів розвитку наукового потенціалу та отримання прибутків. Вказане є актуальним і для Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», студентами якого для комерційного використання було розроблено серію супутників Polytan¹¹.

Схематичне зображення трикутника дійових осіб, зверху якого відображена політико-адміністративна структура, зліва - групи-мішені, а справа - кінцеві користувачі.

Кінцевими користувачами є володільці космічних об'єктів, які виготовлятимуться з технологіями мінімізації космічного сміття, а отже й ризику завдання ними шкоди та пов'язаної з цим відповідальності.

Гіпотеза втручання полягатиме у зміні поведінки розробників космічної техніки шляхом стимулювання інноваційності їхньої діяльності, використовуючи такі ресурси: 1) монетарний; 2) правовий; 3) взаємодії. Вказане відображено в таких актах впровадження:

1. Загальнодержавною науково-технічною космічною програмою на 2013–2017 рр. передбачалося створення реактивних рушійних установок на екологічно чистих компонентах палива, розвиток перспективних технологій та нових матеріалів¹². Проте, на виконання завдання із забезпечення промислово-технологічного розвитку програмою було передбачено найменше коштів (всього 95 тис. грн.), але й це фактично профінансовано не було¹³.

2. У напрямі розвитку інноваційної діяльності було розроблено низку законопроектів щодо економічного стимулювання:

а) проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання інноваційної діяльності на території України)» від 24.07.2014 р. № 4360а спрямований на надання суб'єктам, що здійснюють інноваційну діяльність, підтримки у формі: 1) включення до складу витрат 100 та 150 відсотків витрат, що виникають в результаті реалізації виконавцями пріоритетних інноваційних проектів, в окремих частинах фінансування; 2) звільнення від податку на прибуток сум інвестицій, одержаних в результаті реалізації пріоритетних інноваційних проектів¹⁴.

б) проект Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» також передбачав ведення реєстрів інноваційних проектів, щодо яких здійснювалась би державна підтримка, а також створення космічної інфраструктури (технологічні та наукові парки; бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, що здійснюють підтримку інноваційної діяльності; Фонд розвитку інновацій; венчурний фонд фінансування інноваційних проектів; центри трансферу технологій, центри колективного доступу до наукового обладнання, інжинірингові центри; технологічні платформи; інноваційні кластери)¹⁵. Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку погоджено без зауважень цей проект, проте Мінфін та Мінекономрозвитку досі не висловили свої позиції, а тому він і надалі залишається в стадії обговорення, а не позитивного регулювання відносин з інноваціями.

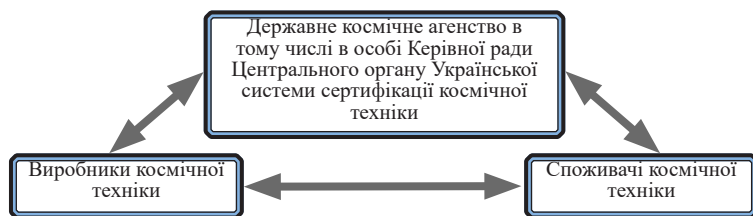
З огляду на викладене, втілення аналізованої публічної політики у межах сфери втручання «Розробники космічних технологій» шляхом інноваційності їхньої діяльності стикається з проблемами на стадії програмування, адже засмічення НКП наразі врегульовується в межах іншої публічної політики, метою якої є посилення конкурентоспроможності вітчизняної ракетно-космічної галузі, проте не поглинається нею, а імпліцитно вилетена як така, що залежить від успішності реалізації цієї пріоритетної, а отже відкладається на більш віддалену перспективу.

Групи мішені при цьому не чинять активного спротиву реалізації цієї публічної політики. Проте перешкоди в її реалізації присутні на рівні політико-адміністративної структури та інституцій, що виявляється в безініціативності ключових суб'єктів публічної діяльності, а тому у не використанні правового

ресурсу, нерациональному використанні монетарного ресурсу, в результаті чого втрачаються цінні часові та майнові ресурси груп-мішеней, які суб'єкти публічної політики не можуть організувати для ефективного досягнення її цілей.

II. Сфера втручання «Виробники космічної техніки»

Політично дефініцією публічної проблеми є використання виробниками космічної техніки застарілих космічних технологій, які дісталися «в спадок» від спільної діяльності Радянського Союзу у галузі ракетобудування, побудованого на засадах «безмежного неба», ідеї про те, що космічний простір є надто великим, щоб оператори космічної техніки відчули на собі наслідки його засмічення. В результаті, НКП наразі переповнений, особливо на найбільш використовуваних орбітах космічним сміттям, від якого зазнають ушкоджень або змушені маневрувати оператори космічної техніки, її власники зазнають величезних фінансових втрат, а космічна держава, яка здійснює юрисдикцію та контроль за об'єктами, які засмічують НКП, по-перше, згідно з Конвенцією про міжнародну відповідальність за космічну діяльність, несе тягар відповідальності за ушкодження, завдані її космічним об'єктом, по-друге, здобуває негативну репутацію «держави-засмічувача»¹⁶. Отже, **гіпотеза причинності** полягатиме в тому, що уникнути перевантаження космічним сміттям слід шляхом примушування конструкторів космічної техніки впроваджувати стандарти екологічно сприятливої космічної діяльності.

Схематичне зображення трикутника дійових осіб, зверху якого відображена політико-адміністративна структура, зліва - групи-мішені, а справа - кінцеві користувачі

Відповідно до цього, **гіпотеза втручання** передбачатиме створення інституційних механізмів владного примусу, які застосовуватимуться до конструкторів для використання ними технологій, які найменше засмічують НКП.

У цій сфері втручання наразі наявні такі **акти впровадження**:

1. Концепція Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2018–2022 рр. одним із очікуваних результатів передбачає впровадження європейських стандартів під час створення та виробництва ракетно-космічної техніки, підвищення якості та технічних показників зразків, що створюються¹⁷. Проте, згідно з каталогом нормативних документів Державного підприємства «УкрНДНЦ», стандарти ISO серії 14000 (екологічні) з вимогами щодо запобігання засміченню НКП не є адаптованими в Україні шляхом прийняття їх як ДСТУ, а з адаптованих екологічних стандартів таких як «Системи екологічного управління». Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 14001:2015, IDT), «Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечення» (ISO 14004:2006, IDT), «Еко-

логічне управління. Оцінювання життєвого циклу. Принципи та структура» (ISO 14040:2006, IDT) в Інформаційному покажчику нормативних документів зі стандартизації космічної техніки відображений лише стандарт «Системи екологічного менеджменту. Загальні керівництва щодо застосування (ISO 14004:2016)»¹⁸.

Стандарти, які закріплені в технічному регламенті, є обов'язковими до виконання. Водночас, Технічний регламент про безпеку виробів ракетно-космічної техніки з 2002 р. до сьогодні перебуває в процесі розробки¹⁹. Тобто стандартизація космічних виробів наразі, по-перше, не відображає в повній мірі екологічні запити публічної політики з мінімізації засмічення НКП; по-друге, є сприятливою для ігнорування виробниками космічної техніки.

2. Стандарти космічної діяльності відповідно до схваленої 11.10.2012 ініціативи Європейського космічного агенства «Чистий космос», вимагають переструктурування космічних розробок в контексті мінімізації засмічення НКП. Особливістю цієї ініціативи є висунення на перший план екологічних пріоритетів життєвого циклу космічної діяльності, який розподіляється на 3 напрями: 1) екологічний дизайн (EcoDesign), в межах якого досліджується вплив продуктів космічної діяльності на навколишнє середовище; 2) чистий супутник (CleanSat), що спрямований на запобігання утворенню космічного сміття; 3) видалення великого космічного сміття (eDeorbit).

Згідно зі ст. 371 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Угоди між Урядом України та Європейським космічним агентством про співробітництво у використанні космічного простору в мирних цілях від 25.01.2008 р. з пролонгацією до 25.02.2019 р., одним з напрямів космічної взаємодії є проектування ракет-носіїв, який практично реалізується під час розроблення Конструкторським бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля та виготовлення Державним підприємством «Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова» маршового двигуна для ракети-носія «Вега», а тому екологічна нормативно-технічна база проекту «Чистий космос» щодо оцінки життєвого циклу повинна бути адаптована науковими відділами вказаних та інших українських підприємств щодо власних розробок, які залучатимуться до співпраці з європейськими партнерами, адже це, крім вкладу до очищення НКП від засмічення, дасть позитивний економічний та іміджевий ефект¹⁹.

Таким чином і в межах цієї сфери втручання реалізація публічної політики на програмному рівні стикається з перешкодами більш активної реалізації інвестиційної політики, а на рівні впровадження – інертності елементів політико-адміністративної структури, які не використовують свій правовий ресурс.

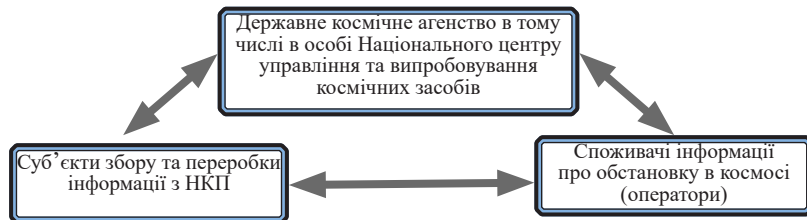
III. Сфера втручання «Суб'єкти інформування про обстановку в космосі»

Політичною дефініцією публічної проблеми є незадоволення операторів супутників щодо якості ситуаційної обізнаності про обстановку в НКП, внаслідок чого вони не можуть: по-перше, в повній мірі орієнтуватися в НКП, що загрожує зіткненню їхніх космічних об'єктів, утворюючи сміття; по-друге, забезпечувати передачу супутникових даних.

Гіпотеза причинності полягає в тому, що мінімізувати утворення космічного сміття можна шляхом впливу на поведінку держателів інформації про обстановку в НКП у такий спосіб, щоб об'єднати її в межах єдиної системи

ситуаційної обізнаності. Відповідно, **гіпотеза втручання** виявлятиметься у зведенні в єдину систему інформації про обстановку в космосі, яка наразі знаходиться у різних її держателів.

Групою-мішенню в цьому випадку буде мережа астрономічних обсерваторій²⁰, радіолокаційні станції, центри збору та аналізу інформації, мережа станцій спостережень супутників Глобальних навігаційних, супутникових систем²¹, українська мережа оптичних станцій дослідження НКП²², інші наземні станції прийому інформації з космосу.

Схематичне зображення трикутника дійових осіб, зверху якого відображена політико-адміністративна структура, зліва - групи-мішені, а справа - кінцеві користувачі

Кінцевими користувачами виступатимуть оператори космічних об'єктів.

У межах цієї сфери втручання наразі можна говорити хіба що про акти формування політико-адміністративної структури та політико-адміністративної програми, а не про конкретні акти впровадження, про що свідчить зміст таких документів. Відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо дальшого розвитку космічних технологій» № 202/97 від 04.03.1997 р. передбачено створення Державної системи контролю та аналізу космічної обстановки (СКАКО)²³, а згідно з п. 8 Постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 р. № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля», на ДКА України покладено завдання **моніторингу космічної обстановки в навколосемному просторі** (визначення місця падіння космічних апаратів, ракетноосіїв та їхніх частин)²⁴. Вказану функцію воно реалізує за допомогою Національного центру управління та випробовування космічних засобів, адже згідно з п. 3.2 Положення про нього, затвердженого наказом ДКА від 27.10.2016 р. № 197, він, серед іншого, реалізує: 1) **прийом, обробку, аналіз, зберігання наукової та спеціальної інформації з космічних апаратів**, інших джерел інформації, надання результатів обробки користувачам; 2) **контроль та аналіз космічної обстановки** для забезпечення запусків та оцінки безпеки польотів та функціонування на орбіті²⁵. Наразі цю функцію здійснює його структурний підрозділ – **Західний центр радіотехнічного спостереження**²⁶.

Водночас, на відміну від положень Закону України «Про загальнодержавну цільову науково-технічну космічну програму України на 2013–2017 роки», згідно з якими передбачалось створити інтегровану багатofункціональну Систему контролю та аналізу космічної обстановки, яка забезпечувала б моніторинг космічних об'єктів з використанням радіолокаційних, квантово-оптичних

та оптико-електронних засобів (з метою пошуку та спостереження за фрагментами космічного сміття), визначення та прогнозування орбіт космічних апаратів, прогнозування часу та районів падіння потенційно небезпечних космічних об'єктів²⁷, Концепцію Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2018–2022 рр. аналіз космічної обстановки на предмет контролю за космічними об'єктами не передбачений ні серед пріоритетних напрямів, фінансованих з держаного бюджету, ні як сфера перспективного інвестування, ні як один із проектів міжнародної взаємодії. Єдиним дотичним напрямом діяльності, відображеним у ній, є створення за рахунок бюджетних коштів національної служби космічної погоди, як частини європейської служби у складі наземної мережі засобів моніторингу²⁸. Водночас, Програмою ситуаційної обізнаності, затвердженою Радою Міністрів Європейського Союзу 01.01.2009 р., передбачений аналіз космічної погоди як один із трьох сегментів європейської системи ситуаційної обізнаності поряд із системами моніторингу природних об'єктів, що знаходяться близько до Землі, та космічного сміття²⁹.

Як підсумок проведеного дослідження поточного стану вирішення публічної проблеми охорони НКП від засмічення як одного з необхідних напрямів публічної політики у сфері космічної діяльності, слід зазначити, що у межах всіх розглянутих нами сфер втручання вказана політика є слабо розвинутою та характеризується тенденцією до зниження усвідомлення на рівні політико-адміністративної структури актуальності живлячої її публічної проблеми. Публічна політика у сфері мінімізації засмічення НКП як і космічної діяльності загалом поглинається політикою підвищення конкурентоздатності та залучення інвестицій до космічної сфери господарювання, які можуть бути чинниками взаємного розвитку тільки за умови чіткого відображення в космічній політиці України такого сегменту як мінімізація космічного сміття в НКП. З цих підстав було б доцільно відобразити це в програмних документах щодо реформування космічної галузі господарювання в Україні.

1. Концепція Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми на 2018–2022 рр. URL: <http://www.nkau.gov.ua/nsau/catalognew.nsf/mainU/748FADA63F1B81D8C2257E6600435D65?open> **2.** Космічний корабль України в бурлящем океане проблем земних // Газета 2000 № 50 (846) 15—21 декабря 2017 г. URL: <https://www.2000.ua/v-pomere/forum/puls/kosmicheskij-korabl-ukrainy-v-burljajem-okeane-problem-zemnyh.htm> **3.** Пітер Кьюнфельд, Корін Ларю, Фредерік Варон, Наталія Малишева. Аналіз і пілотаж космічної політики. Київ: Алерта, 2010. С. 146. **4.** Концепція Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми на 2018–2022 рр. **5.** Про підтримку: Закон України від 07.02.1991 № 698-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 14, ст. 168 в редакції від 05.04.2015. **6.** Статут Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне», затверджений наказом ДКА України від 13.09.2016 № 174: http://www.yuzhnoye.com/aoi/Articles_of_Incorporation.pdf **7.** Борьба с космическим мусором. активные и пассивные системы: КБ «Южное». URL: <http://www.yuzhnoye.com/technique/innovative-technologies/space-debris/> **8.** Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII // Відомості Верховної Ради, 2016, № 3, ст. 25 в редакції від 03.10.2017. **9.** Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академії наук та статусу їх майнового комплексу: Закон України від 07.02.2002 № 3065-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 30, ст.205 в редакції від 16.01.2016. **10.** LEOSWEEP project page. URL: <https://leosweep.upm.es/ru/consortium/partners> **11.** PolyITAN 1 (Polytan 1). Gunter's

space page. URL: http://space.skyrocket.de/doc_sdat/polyitan-1.htm **12.** Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми на 2013–2017 роки: Закон України № 439–VII від 05.09.2013 р. URL: http://www.nkau.gov.ua/ZKPU/ZKP_2013_2017/zakon_ZKPU_2013-2017.pdf **13.** *Обсяги державного фінансування Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми на 2013–2017 рр.* URL: <http://www.nkau.gov.ua/nsau/catalognew.nsf/mainU/69F9BF25A4F7E85FC22579F700527555?OpenDocument&Lang=U> **14.** *Пояснювальна записка до проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання інноваційної діяльності на території України)».* URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GG3D468A.html **15.** Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності: проект Закону України. URL: http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/proekt_ZU_Pro.pdf **16.** *Вениаминов С. С., Червонова А. М.* Космический мусор – угроза человечеству. Институт космических исследований Российской академии наук (ИКИ РАН), Москва, 2013, С. 174. **17.** *Концепція Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми на 2018–2022 рр.* **18.** *Лист ДП «Укрметрдержстандарт» від 10.06.2016 № 14-18/114.* URL: http://www.certsystems.kiev.ua/images/stories/umtst_img/center14/Letter9001_14001_2015.jpg; *Каталог НД України.* URL: <http://csm.kiev.ua/nd/nd.php?z=14004&st=0&b=1>; *Каталог НД України.* URL: <http://csm.kiev.ua/nd/nd.php?z=14040&st=0&b=1> **19.** Про безпеку виробів ракетно-космічної техніки наукового та народного сподарського призначення: проект Технічного регламенту. URL: www.nkau.gov.ua/nkau/Techn_reglament.doc **20.** *Гурова А. М.* Правова охорона навколосемного космічного простору від засмічення: дис. ... к.ю.н.: 12.00.06: ІДП НАН. Київ, 2017. С. 137–138. **21.** *Положення про Астрономічну обсерваторію Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 14.10.2008 № 702-32.* URL: http://www.observ.univ.kiev.ua/obs/?page_id=85 **22.** *Українська мережа станцій космічної геодезії та геодинаміки (Укргеокосмомережа).* Київ: ВАІТЕ, 2005. С. 12–40. **23.** *Положення про функціонування Української Мережі Оптичних Станцій дослідження навколосемного космічного простору (проект).* URL: <http://umos.mao.kiev.ua/ukr/index.php?slabid=7> **24.** Про заходи щодо дальшого розвитку космічних технологій: Указ Президента України № 202/97 від 04.03.1997. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/202/97> **25.** Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля: постанова КМУ № 391 від 30.03.1998. **26.** *Положення про функціонування Української Мережі Оптичних Станцій дослідження навколосемного космічного простору (проект).* **27.** *Західний центр радіотехнічного спостереження.* URL: <http://spacescenter.gov.ua/ztsrs> **28.** Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми на 2013–2017 роки: Закон України № 439–VII від 05.09.2013 р. URL: http://www.nkau.gov.ua/ZKPU/ZKP_2013_2017/zakon_ZKPU_2013-2017.pdf **29.** *Концепція Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми на 2018–2022 рр.* **30.** *Space Situational Awareness (SSA) Programme Overview.* URL: http://www.esa.int/Our_Activities/Operations/Space_Situational_Awareness/SSA_Programme_overview.

Hurova A. Public policy analysis in the sphere of space activity of Ukraine (on the example of mitigation of space debris)

The article devoted to analysis of public policy of Ukraine in the field of space debris mitigation through the prism of three areas of intervention: 1) developers of space technologies; 2) manufacturers of space technology; 3) subjects of informing about the situation in space. Within each of these areas, the hypothesis of intervention, the triangle of policy actors, public policy products are distinguished. Evaluation of the effectiveness of its implementation is also conducted.

The analysis of public policy within the first and second areas of intervention allows author to conclude that they are facing problems at the programming stage, since the littering of the near-Earth space is currently regulated under other public policies aimed at increasing

the competitiveness of the domestic space industry, but is not absorbed of it. So realisation of public policy in the sphere of mitigation of space debris depends on the success of the implementation of such priority, and therefore postponed to a more distant perspective.

About the third sphere of interference with this public policy can only be spoken conditionally, since it is currently only at the stage of the formation of a political-administrative actors and a political-administrative program.

As the result of this study it is formed the basis for outlining the directions of space public policy improvement, in particular, in the sphere of space debris mitigation.

Key words: public policy, sphere of intervention, target group, political- administrative actores.

УДК 349.61

О. А. ВАСЯНОВИЧ,
кандидат юридичних наук

АНТРОПООХОРОННІ ЧИННИКИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

У статті досліджується соціальний аспект екологічного права України, а саме охорона екологічних прав людини і громадянина як основного антропоохоронного чинника. Виокремлюються напрями сталого існування людини в екологічно-безпечному середовищі та особлива категорія, що підлягає охороні з точки зору екологічного прав – вразливі категорії населення.

Ключові слова: соціоекологічне право, антропоохоронне право, антропоохоронні чинники, екологічні права людини, вразливі категорії населення.

Васянович О. А. Антропоохранные факторы экологического права Украины

В статье исследуются социальные аспекты экологического права Украины, а именно вопросы охраны экологических прав гражданина и человека как основного антропоохранного фактора. Выделяются направления стабильного существования человека в экологически-безопасной среде, а также особая категория, подлежащая охране с точки зрения экологического права – уязвимые категории населения.

Ключевые слова: социоекологическое право, антропоохранное право, антропоохранные факторы, экологические права человека, уязвимые категории населения.

Vasianovych O. A. Anthropological conservation factors of Environmental Law of Ukraine

The article examines the social aspects of Ukraine's Environmental Law, namely, the protection of environmental rights of a citizen and a human beings as the main anthropological conservation factor. Areas of stable human existence in an environmentally safe environment are singled out, as well as a special category to be protected from the point of view of environmental law - vulnerable categories of the population.

Key words: Social-ecological Law, Anthropological Law, Anthropological factors, environmental human rights, vulnerable groups of the population.

Одним із основних напрямів сталого функціонування екологічного права є забезпечення екологічних прав людини. Сучасні правові механізми спрямовані на вдосконалення та розвиток людини в екологічно безпечному середовищі.